

УДК: 338. 436. 338.51

Хомин І.П., к.е.н.

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ УКРАЇНИ

У статті висвітлюються наявні недоліки фінансового регулювання розвитку аграрного сектору та обґрунтовуються шляхи їхнього усунення.

Ключові слова: аграрний сектор, диспаритет, дотації, фінансове регулювання, розвиток.

Номун І.

PROBLEMS OF FINANCIAL REGULATION OF UKRAINE AGRICULTURAL SECTOR

The article highlights the shortcomings of the financial regulation of the agricultural sector and justifies the ways of their elimination. It is noted that the present state of Ukraine's agricultural sector currently provides no basis to talk about its development as well as in crop did not provide a stable trend increase production, so they are slightly, but in general are lower than had been achieved in 1990, and this fluctuation completely indifferent to the amount of financial resources allocated to the agricultural sector of the budget.

Noting the positive dynamics in agriculture in Ukraine after 2000, the author points out that this was not due to increased budget allocations to promote its development, but only due to favorable market conditions, especially outside. And despite the lack of financial resources that are available, the decisive direction there should be financial incentives clustering of small producers due to the fact that as a result of ownership reform in the agricultural sector, they began to play a dominant role in the production of gross output. However, their average size is insufficient to here could alone provide any significant investment that just creates the economic basis for co-operation in the village.

It is important to only provided with a comprehensive mix of financial resources of agricultural producers with budget appropriations allocated to state support for agriculture, and economic and social equality of members.

Also stresses the active role of the state to provide income generation businesses based on parity pricing, their short-term and long-term financing, taxation, etc. Yet as the main component of investment should own resources producers united on the basis of cooperation.

Keywords: agriculture, disparity, grants, financial regulation and development.

Хомин И.П.

ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ

В статье освещаются существующие недостатки финансового регулирования развития аграрного сектора и обосновываются пути их устранения..

Ключевые слова: аграрный сектор, диспаритет, дотации, финансовое регулирование, развитие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан аграрного сектору України наразі не дає підстав говорити про його розвиток, оскільки навіть у рослинництві не забезпечено стабільної тенденції нарощування обсягів виробництва, тому вони тут коливаються, а в цілому є меншими, ніж були досягнуті в 1990 році, Причому це коливання абсолютно індиферентне до обсягів фінансових ресурсів, які спрямовуються в аграрний сектор із бюджету країни. Таким чином, існує проблема виваженого застосування фінансових важелів регулювання розвитку аграрного сектору, яка має певне наукове й практичне значення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Не дивлячись на те, що цю проблему досліджували такі відомі вчені, як М. Дем'яненко, Ю. Лупенко, П. Саблук[1, 2] та ін., вона й нині є актуальною, зважаючи перш за все на той факт, що попри недостатність бюджетних коштів для дотування аграрного сектору, вони розпоршуються за десятками програм [3, с. 80], не пов'язаних між собою, а тому малоефективних.

Цілі статті та її завдання визначено як обґрунтування заходів з усунення наявних недоліків на шляху забезпечення ефективного розвитку вітчизняного аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Хоча аграрний сектор України й демонструє позитивну динаміку після 2000 року, проте не завдяки збільшенню бюджетних асигнувань для стимулювання його розвитку, а винятково кон'юктурі ринку, особливо зовнішнього. Отож необхідний пошук шляхів щодо усунення недоліків у використанні тих мізерних фінансових ресурсів, котрі є в наявності.

Зокрема, на наш погляд, вирішальним напрямом мало би бути

фінансове стимулювання кооперування дрібних товаровиробників з огляду на те, що в результаті реформування власності в аграрному секторі вони стали відігравати домінуючу роль у виробництві валової продукції (табл. 1).

Таблиця 1
Виробництво валової продукції у 1990-2013 роках

Обсяг, млн. грн.	1990	2010	2013	2013 до 2010, %
Всього	282774,2	223254,8	252859,0	89,4
рослинницької	145502,0	149233,4	175895,2	120,9
тваринницької	137272,2	74021,4	76963,8	56,1
С/г п-ва, всього	199161,3	113082,3	136590,9	68,6
рослинницької	117938,0	82130,2	103127,8	87,4
тваринницької	81223,3	30952,1	33463,1	41,2
Г-ва, всього	83612,9	110172,5	116268,1	139,1
рослинницької	27564,0	67103,2	72767,4	264,0
тваринницької	56048,9	43069,3	43500,7	77,6

Джерело: Валова продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2010 року) за 2013 рік. – К.: Держслужба статистики України, 2014. – С. 5.

Проте розраховувати, що так може тривати нескінченно довго, було б черговою ілюзією, оскільки прискорений розвиток виробництва у дрібних господарствах певною мірою був вимушеним, зважаючи на загрозливу ситуацію із забезпеченням населення продовольством, яка виникла у кінці ХХ ст. Зараз же тут намічається тенденція скорочення виробництва продукції, яка особливо позначається на динаміці обсягів тваринницької, чому, на жаль, великі сільськогосподарські підприємства поки що не можуть ефективно протидіяти. Зокрема, досягши апогею у 2002 році в сумі 50528,7 млн. грн., виробництво тваринницької продукції в господарствах населення далі поступово знижувалося. Винятком є співвідношення показників 2013 й 2010 років, але в середньому за 2010-2013 роки воно становило лише 42992,6 млн. грн.

Висновки. Отож на часі проблема об'єднання розрізаних дрібних товаровиробників. Проте сучасні дослідження проблеми кооперації дрібних товаровиробників обмежуються наразі тільки темою сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, хоча

соціальна база кооперації зараз є практично такою ж, як і в першій третині ХХ ст. Адже поява великої кількості дрібних суб'єктів господарювання (наприклад, фермерських господарств налічується зараз майже 40,8 тис. одиниць), збільшення обсягу землі в особистих господарствах населення до 15958,2 тис. га або 38,4 відсотка від площі всіх сільськогосподарських угідь при тому, що водночас середні розміри перших, а тим більше других, недостатні, аби тут можна було самотужки забезпечувати будь-які серйозні інвестиції якраз і створює економічне підґрунтя для кооперування на селі. Важливо тільки аби при цьому забезпечувалося комплексне поєднання фінансових ресурсів цих сільськогосподарських товаровиробників з бюджетними асигнуваннями, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарського виробництва.

Звичайно, роль держави не повинна бути пасивною також щодо забезпечення формування доходів суб'єктів господарювання на основі паритетності ціноутворення, їхнього короткострокового та довгострокового кредитування, оподаткування тощо. Причому саме з урахуванням домінування у валовому виробництві продукції дрібних товаровиробників, оскільки відсутність дієвого механізму державного регулювання в аграрному секторі України зумовила не тільки його кризовий стан, але й істотні структурні перекоси, які загрожують перетворити цю кризу на перманентну. Зокрема, надмірне переміщення обсягів виробництва валової продукції, перш за все тваринницької, в особисті підсобні господарства населення, супроводжується низкою проблем, які не тільки зумовили низьку ефективність галузі загалом уже зараз, але й матимуть істотний негативний вплив на подолання її відсталості у майбутньому.

Серед них чи не найголовнішою є структурна диспропорція виробництва з надмірним переважанням товарних культур у рослинництві й згортанням кормових, яка зумовлює стагнацію в тваринництві. У результаті виникло замкнуте коло: не дивлячись на значне підвищення цін на продукти харчування і у зв'язку з цим зростання обсягу грошових коштів, що перетікають в аграрну сферу, як і збільшення бюджетних асигнувань держави, ефективність сільськогосподарського виробництва була і залишається низькою. Що підтверджує необхідність перегляду методів державного регулювання в аграрному секторі економіки України, оскільки чинний механізм себе не виправдовує.

Водночас, ураховуючи особливості нинішнього стану сільського господарства, не можна ігнорувати того, що навіть при кардинальній зміні підходу до бюджетного фінансування, усе ж таки головною складовою інвестицій мають бути власні ресурси товаровиробників, а це потребує об'єднання їх на засадах кооперації. Аби встановити економічну і соціальну рівність членів кооперативу, необхідно забезпечити рівноважну пропорційність між структурою їхньої участі в господарській діяльності та пайовому фонді кооперативу і винагородою.

1. Аграрна реформа в Україні / П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Дем'яненко М. Я. Державне фінансування аграрного сектору АПК (моніторинг бюджетних програм за 2002-2013 роки): М. Я. Дем'яненко, А. С. Шолойко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 120 с.
3. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / М. Я., Дем'яненко, В. М. Алексійчук, А. Г. Борщ. – К.: ІАЕ УААН, 2002.– 645 с.